

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

<i>Előfizetési díj:</i>		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják.	A lap szerelmi részét illető cikkek a szer- ke z öségnek, az előfizetési pénzek a pénz- tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak küldendők.
Egész évre	4 frt.	—	
Félévre	2 „	—	
Négyedévre	1 „	Kéziratokat nem adunk vissza.	

Rendkívüli státusgyűlés.

Gr. Majláth Gusztáv Károly megyés püspök ur elnöki megnyitója.

Dicséertessék az Ur Jézus Krisztus! (Mindörökké. Amen!)

E szentséges név erejében s oltalma alá helyezkedve megnyitom e státusgyűlést.

Mielőtt azonban a mai napra kitűzött tárgyszorozatra áttérnénk, engedjék meg, hogy a kegyeletnek, a hálának, a szeretetnek adóját leróhassam azon férfin iránt, a ki 15 éven át a státusgyűlés elnöke volt s erdélyi egyházmegyéjét fáradságot nem ismerő buzgalommal kormányozta. Nem lehet feladatom e megnyitó beszéd szűk keretébe illeszteni Istenben boldogult elődömnök életrajzát, nem annak alkotásait, munkában, szenvedésekben oly gazdag életét. Hivatottabbak erre azok, a kik hosszú munkában eltöltött életének szemtanúi, jótéteményeinek részesei, példás papi életének szemlélői voltak. Nekem csak igen rövid időre jutott a szerenese, hogy az ő közelében lehettem. De ezért is áldom az isteni Gondviselést, nemcsak azért, mert Istenben boldogult elődöm aggkorában, legalább annak utolsó heteiben sikerült a reá nehezedeő nagy terhet valamennyire megkönnyítenem, nemcsak azért, mert mint hiszem s remélem, sikerült őt életének utolsó heteiben megvigasztalnom, hanem főleg azon tanulság miatt, melyet a vele való ezen rövid érintkezésből is merítettem. Mondhatom, sohasem távoztam tőle a nélkül, hogy magamat jobbnak ne éreztem volna. Látni azt az isteni akaratban való teljes megnyugvást, melylyel az aggkornak súlyos törődöttségét elviselte, látni azt a ruganyos, vidám kedélyhangulatot, melylyel nagy és sokszoros fáradalmai és fájdalmai közt másra nem gondolt akkor sem, mint egyházmegyéjének papjaira, hiveire, azoknak javára, látni ezt a magáról való megfélelkezést a fájdal-

mak közt, esakhogy másokra gondolhasson — tanulság volt reám nézve. De tanulság volt reám nézve látni azt az elhagyatottságot is, melyben Erdély püspöke végnapjait töltötte. Ime, hova oszlik az emberi nagyság és méltóság, ime mily balga dolog az, ha mi papok másbá helyezzük bizalmunkat, reményünket, mint egyedül az irgalmas Isten végtelen kegyelmébe. Azt hiszem, ez könnyítette és enyhítette Istenben boldogult szeretett elődömnök is utolsó napjait. Az Isten kegyelme szüntelen vele volt; erre gondolt, ez vigasztalta, mert egyebe sem volt.

Mélyen tisztelt Státusgyűlés! Azt hiszem, hogy nincs közöttünk egy is, kinek alkalma nem volt a boldogulttal érintkezni, a ki ment volna attól a varázstól, melyet az ő jó szíve mindenkire gyakorolt. Mindenki át volt hatva, hogy ez egy igazán törő, metszett becsületes jellem (Eljenzés.), egy igazán nagy s nemes lélek. Azt hiszem, hogy mindnyájunk érzelmének adok kifejezést akkor, mikor indítványozom, hogy a jelen ülés folyamán érdemeit jegyzőkönyvbe iktassuk, hálánkat, tiszteletünket iránta lerójjuk. (Eljen! Eljen!) De ne elégedjünk meg ezzel, hanem legyen a mi kegyeletünk és hálánk változatlan, tettekben nyilvánuló és ne felejtjük el egyházunk ezen tiszteletreméltó nemes alakját. Emlékezzünk meg róla áldozatainkban mi papok, imáinkban a világiak. Ily módon számíthatunk az ő közbenjárására és áldására. Meg fogja áldani felülről a munkát, melyet ő kezdett, midőn e rendkívüli státusgyűlést egybehívta, a mely hivatva van meghatározni azon álláspontot, melyet az erd. kat. státus az országos autonómiai mozgalommal szemben elfoglal.

Mielőtt ennek tárgyalásába becsátkoznánk, engedjék meg, hogy egész röviden kifejtthessem azt, általában jogosultnak tartom-e az országos autonómiai mozgalmat, s ha igen, miért? Másodszor, melyek azon nehézségek, melyek szerintem veszélyeztetik az autonómia sikerét?

Lehet, hogy talán tévedek, de ez az én egyéni nézetem, melyet szívesen alávetek a nagyméltóságú püspöki kar határozatának.

Jogosult-e az autonómiai mozgalom? En annak tartom 3 okból:

1. 1848. után, miután megszűnt a kath. vallás államvallás lenni és a bevett vallásfelekezetek mind egyenjogúak lettek, a felekezetek lassan kivívták maguknak a szabadságot, az önállóságot egyházi ügyeikben; csak mi maradtunk el. (Helyeslés. Igaz! Ugy van!)

2. Miután az egyházpolitika gyászos ideje ránk következett, megfosztattunk azon támasztól, melyet azelőtt az államtól remélhattünk, mert a magát felekezetlennek valló államtól nem várhatunk segílyt, oltalmat, támogatást. (Élénk helyeslés!) Ez a másik ok, a miért jogosultnak tartom a mozgalmat.

A harmadik pedig az, szüjük meg végleg az a közönyösség, a mely a mai világi híveinket az egyház életével szemben eddig — sajnos! — eltöltötte. (Igaz!) Ne tekintsük az egyház ügyét kizárólag a papok ügyének. Közös az mindnyájunkkal! Legyen tehát része mindenkinek a munkában, de legyen az érdemekben is.

Már most minő nehézségeket látok ezen magában véve jogosult mozgalom sikere elé gördülni?

Az egyik nehézség magában szentegyházunk szervezetében van. Az anyaszentegyház törvényei szerint a püspöké a korlátlan rendelkezés és a hatalom nemesak a szorosán vett dogmatikus egyházi ügyekben, hanem az u. n. világi vonatkozásúakban is, a vagyon kezelésben is, úgy hogy az egyház kánonjai azt mondják a püspökre: megfélelkezik a hivatásáról, ki e hatalmáról lemond, azt másokra átruhazza.

E nehézség vajjon eloszlatható-e? Szerintem igen! Erre mutat a Hercegprimás levele is, melylyel a választásokat a kongresszusra bevezette. Körvonalozza ebben, hogy mily jogokat engedhetne át a püspöki kar a világiaknak is?

A világiak, a hívők nem fogják soha maguknak vindikálni azt, hogy ők kormányozzanak. Ők a püspöknek pusztán segélyére akarnak lenni. Vállvetve a püspökkel akarják az egyház érdekeit előmozdítani. Hiszem, hogy Szentséges Atyánk bölcsesége, a mely már annyiszor megtalálta a módot, hogy az egyház törvényeit össze tudja egyeztetni a korszellem kívánalmaival, a jelen idők szükségleteivel, — meg fogja találni a módot, hogy az egyházba az egyházszervezetnek épségben tartása mellett az autonómiai szervezkedés beilleszthető legyen.

A másik nehézség az volna, hogyha a mi híveink, a világi hívők úgy fognák fel e mozgalmat, mint egy eszközt arra, hogy a püspöki hatalom túlkapásainak eleje vételessék. Méltóztassanak azonban elhinni, hogy a püspök hatalma az Egyházra sohasem káros! Nem a magam érdekében beszélek, hanem az Egyháznak előttem fekvő történetéből. S hogy ez ne történjek, arra egy módot tudok és látok szemem előtt. Sohasem fog az bekövetkezni, hogy a mi híveink ellesőünk, papok ellen fordulnak, ha a papság hivatása magaslatán van (Élénk éljenzés!), ha látják, hogy feláldozzák egészségüket, életüket, vagyouukat és minden tehetségüket az Egyház benső érdekeiért, a hívek lelki üdvéért, (Hosszautartó éljenzés és taps.), ha látják a hívők ezt, akkor nem lesz ellenkező álláspontjuk a papok és a püspöki karral szemben, hanem miut engedelmes fiuk fognak e vezetők alá sorakozni. (Éljenzés!)

De még egyet keil pótolni. Beszélünk autonómiairól és talán egészen tisztában sem vagyunk annak fogalmával. Nem lehet az egyéb, mint az egyház, a kat. egyház önkormányzata, vagyis hogy az egyház a neki adott szervezetnek megfelelőleg minden idegen elem kizárásával a saját ügyeit maga intézze. Az autonómia fogalmában tehát bent van a szabadság fogalma. Kívánja a magyar katolicizmus is az egyház szabadságát. Nagyon jól tudjuk, hogy milyen irányban követeljük azt. E szabadságot követeljük az egyházi kinevezéseknél, hogy az egyházi kinevezés, a magas méltóság adományozása ne politikai érdemek jutalma (Helyes! Igaz! Ugy van!), hanem egyházi érdemek elismerése legyen! Kívánjuk ezt a szabadságot a tanításban, hogy az egyház minden gátolás és minden beleszólás nélkül szabadon gyakorolhassa azon hivatását, melyet isteni műsterétől nyert, midőn mondta: „Elmenvén tanítsatok!” Nem azt mondta, hogy: „KérjeteK engedelmet és tanítsatok,” hanem hogy: „Én adom a hatalmat nektek a tanításra. Szabadságot kér a katolicizmus a vagyonkezelésben, hogy az alapító szándékának megfelelőleg a vagyon oda fordíttassék, a hol igazán egyházi célokra szolgálhat.

Végül szabadságot minden ágátan az isteni tiszteletnek, az egyházi élet- és feyelemnek.

Ezekben röviden körvonaloztam volna az én álláspontomat az országos autonómiai mozgalommal szemben, melyet jogosultnak és kívánatosnak tartok. (Éljenzés.)

Most már nincs más hátra, minthogy az erdélyi autonómiairól szóljak röviden. Merészség volna tőlem belebocsátkozni e kérdésbe, a mikor alig jöttem ide

s a viszonyokat alig ismerem. Nem tudom még, mennyiben válik áldásossá az egyházi életre az autonómia. De a mint eddig is tapasztaltam, az autonómia üdvös munkásságot fejt ki Erdélyben és kívánatosnak tartom, hogy az fentartassék. Mint minden emberi mű, tökéletlen; nem mondom, hogy az nem módosulhat, de azt hiszem, hogy az autonómia a püspöknek az alapítványok kezelésében, az iskolák feletti felügyelet gyakorlásában igenis segítségére lehet.

A magam részéről nem kívánok egyebet, Mélyen tisztelt uraim! Szeretett papjaim és hívőim, minthogy ne tartsanak engem idegennek körükben. (Hosszas éljenzés!) Mióta a Szentlélek Úr Isten eljegyzett engem az erdélyi egyházmegyének s a felszentelő érsek e jegygyűrűt ujjamra tette, szemem előtt volt és van az én jegyesem: Az erdélyi egyházmegye. (Eljen! Eljen!) Ezé szívem minden dobbanása, vele élek, vele gondolkozom s ha kell, szenvedek is. Legyenek arról meggyőződve, hogy én sem tartom önmagukat idegeneknek, hanem barátainak. (Hosszantartó éljenzés!)

Ezzel a státus közgyűlését megnyitottam nyilvánítom!

A rendkívüli státusgyűlés lefolyása

1897. augusztus 10-én.

Boldog emlékü Lőnhart Ferenc erdélyi püspök úr ő excellenciája végső intézkedéseinek egyike ment teljességébe az aug. 10-én lefolyt rendkívüli státusgyűlés megtartásával. Azon fontos feladat várt pedig e státusgyűlésre, hogy állást foglaljon azon mozgalmakkal szemben, melyek a rom. kat. autonómikus szervezkedés végett a legtöbb patronus, király ő felsége rendelete következtében országsszerte megindultak. A gyűlés egész lefolyása komoly, méltóságos volt, egészen illő az ott tárgyalt kérdés nagyságához, s a hozott egyhangú határozat hű kitejezője azon biggadt megfontolásnak, mely a gyűlés valamennyi tagját kivétel nélkül áthatotta. A gyűlés legkimagaslóbb mozzanatát mégis püspök urunk ő Méltóságának magas szárnyalású beszéde képezte, mely közvetlenségével és melegségével mindenkit megragadott. A gyűlés lefolyásáról részletesen a következőkben számolunk be:

Az idei gyűlés, mint a pár év előttiéket rendszeren, a rk. főgymnázium dísztermében tartatott.

A gyűlés előtt méltóságos Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úr a főtéri templomban d. e. 9 órakor Veni Sanctet és szentmisét tartott, melyen a státusgyűlés tagjaim kívül — kiknek számára külön hely volt fentartva — a buzgó hívők igen nagy sokasága volt jelen.

Mise végeztével a püspök úr a plebánia épületben lévő szállására, a megjelent tagok pedig a gyűlésterembe siettek, hol Jósika Samu báró király ő felsége személye körüli miniszter úr ő excellenciája indítványára $\frac{1}{4}$ 11 órakor küldöttség indult püspök urunknak a gyűlésbe való meghívására. E küldöttség tagjai voltak: Kornis Viktor gróf, Kovács Ferenc, Péter József, Pótsa József, Török Albert, Kiss Bálint és Zichy István gróf.

E küldöttséggel érkezett meg püspök úr ő méltósága $\frac{1}{2}$ 11-kor s lelkes éljenek közben elfoglalta helyét az elnöki emelvény asztalának közepén; balján Jósika báró, az asztal

két végén Kornis V. gróf igt. alelnök és Pál István előadó voltak.

Az éljenzés lecsillapulása után a püspök úr lapunk első helyén közölt beszédével nyitotta meg az ülést. Simai indítványára a beszéd egész terjedelmében való jegyzőkönyvi megörökítését határozta el a gyűlés.

A beszéd nem csak közben-közben ragadta lelkes éljenzésre a gyűlés tagjait, hanem főleg emelkedett, lelkes befejezésének megkapó hevével idézett elő leirhatlan tapsot és felkesedést.

Jegyzőül Szamosi János egyetemi tanárt és Tamási Aron székesegyházi kanonokot ajánlotta az elnök úr ő méltósága, kiket egyhanglag meg is választottak.

Erre az igazoló bizottság tette meg jelentését: e szerint a meghívottak közül megjelent: 33 egyházi és 50 világi, összesen: 83 tag é. p.

A) Egyháziak: Gr. Majláth Gusztáv Károly püspök mint elnök Gidófalvi Gergely N.-Szeben, Möller Ede Brassó, Simon Jenő Fogaras, Tamási Aron Gyfvar, Csiki János Zalatna, Kovács Ferenc M.-Vásárhely, Imecs F. Jákó Gy.-Fehérvár, Jung Cseke Lajos Udvarhely, Steinitzer Ede Gy.-Fehérvár, Pál István előadó, Buzás Mihály Szt.-Márton, Jancsó Ernő Piski, Biró Béla Kolozsvár, Pál Antal Gyulafehérvár, Butyka Sándor Gyulafehérvár, Péter József Szásztesen, Bándi Vazul Cs.-Somlyó, Csató Ferenc Tóvis, Pap János K.-Remete, Paskó Antal Offenbánya, Lőrincz Ferenc, Sinfalva, Bárány Lukács Szamos-Ujvár, Oláh Antal Sz.-Keresztúr, Bakk Endre Vizakna, Vass Albert Gy.-Fehérvár, dr. Bilinszky Lajos Szeben, Tóth Jenő Kolozsvár, Kovács Lajos Torda, dr. Körödy Péter Gy.-Fehérvár, dr. Balázs Eudre Gy.-Fehérvár, Hassák Vidor Kanta.

B) Világiak: Jósika Samu br. a státus világi elnöke, Tolnay Regináld Budapest, Simai Gergely Sz.-Ujvár, gr. Kornis Viktor Sz.-Benedek, br. Szentkereszty György Déva, Szamosi J. Kolozsvár, Török Albert Udvarhely br. Bornemisza Károly, gr. Nemes János, br. Huszár Károly Hidvég, gr. Bély Akos Kolozsvár, gr. Bély Kálmán M.-Bánd, Sándor László D. Szt. Márton, Finály Henrik Kolozsvár, Heppes László Kolozsvár, br. Jósika Lajos Branyicska, Teleki Sándor Bpest, Csathó Gábor N.-Enyed, Betegh Miklós Torda, Bély László Bpest, Bély Tivadar Bpest, Pótsa József S. S. György, br. Szentkereszty Béla Kolozsvár, Györfly Gyula Bpest, Apor György Bpest, Farkas Lajos Kolozsvár, Albach Géza Kolozsvár, br. Rudnyánszky Béla Kolozsvár, br. Rudnyánszky József Kolozsvár, Sándor József Déva, Dörgö Albert Kolozsvár, Betegh Imre Torda, Betegh Ferenc Gyéres, Mikó Bálint Cs. Szerda, Haller Károly Kolozsvár, Tamási Sándor Kolozsvár, Kis Bálint M.-Ígen, Gidófalvy Géza N.-Szeben, Szabó József Sz.-Fenes, gr. Zichy István Földvár, Török Antal N.-Enyed, H. Gál Domokos D.-Szt. Márton, Szász Béla Kolozsvár, Mihályi Béla Kolozsvár, Deák Ferenc Kolozsvár, Koos József Kolozsvár, Deák Ignác Raduóth, Betegh Sándor M.-Szenygel.

Jósika S. báró indítványára a gyűlés Pápa ő szentségéhez hódoló feliratot intézett ő Szentsége áldását kérve működésére. A felirat szövege melyet Szamosi János, egyet. tanár szerkesztett, következőleg hangzik:

Fideles dioecesis Transylvanicae a decessore meo convocati ut pertractent, qua ratione possit antiqua autonomia — quae vocatur — rom. catholicorum hujus dioecesis in excogitatum, paratamque generalem catholicorum Hungariae autonomiam injungi invocato Spiritu Sancto in testimonium pietatis amorisque filialis erga Sanctitatem Suam adeunt excelsum Suae Sanctitatis tronus orantes ut eisdem benedictionem apostolicam gratiosissime impertire dignetur.

† Gustavus Carolus Majláth
episcopus Transylvanicae.

Pál István igt. előadót hívja fel most elnököl püspök urunk, hogy olvassa fel az igazgató tanácsnak a gyűlés egyedüli tárgyára, az autonómiára vonatkozó javaslatát.

A javaslat, mely szerkesztőjének a státus történeti fejlődésében való teljes otthonosságát, mely belátását és alapos tárgyismeretét tanúsítja, s megdönthetetlen logikával fejti ki az eltolgalandó álláspontot, következőleg hangzik:

Mélyen tisztelt Státusgyűlés!

Tudva van, hogy ő cs. és apostoli királyi Felsége Bécsben f. évi május hó 14-én legkegyelmesebben kibocsátott legfelsőbb elhatározásával, a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter előterjesztésére, az 1870. évi okt. hó 20-ára egybehívott kongresszust befejezettek nyilvánítva, megengedni méltóztatott, hogy a magyarországi katolikus egyház önkormányzatának szervezésére jelen elhatározása keltétől számított hat hónapon belül új kongresszus hívassék egybe. A kongresszus egybehívásának módjára és munkálkodására nézve az 1895. évi nov. 29-én kelt legfelsőbb elhatározásában foglaltak veendő irányadón: egyben ő Felsége felhatalmazta a biboros hercegprímást, hogy a most említett legfelsőbb elhatározás keretei közt a kongresszus egybehívása és vezetése tekintetében a szükségeseket eszközölje.

Az 1895. évi november hó 29-én kelt legfelsőbb elhatározás szerint pedig a kongresszus ezuttal is az 1869. évi okt. hó 25-én kelt legfelsőbb elhatározással helyben hagyott választási szabályzatban meghatározott módot alakítandó meg.

A biboros hercegprímás a nyert felhatalmazás szerint a választást a szervező kongresszusba t. évi május hó 29-én kibocsátott körlevelével az 1869. évi okt. 25-én jóváhagyott választási módozat szerint rendelte is el.

Ezen módozatban azonban az erdélyi róm. kat. státusról és annak autonómiájáról szó sincs, miután nem is létezik. Pedig létezik.

Nehogy autonómiáknak ezen figyelmen kívül maradásból arra bármely irányban is valami sérelmes következtetések származzanak, és hogy a megindult autonómiai mozgalmakkal szemben módja legyen státusunknak nyilatkozni: még június havi ülésünkől felkértük világi elnök vezetés alatt egy bizottság által boldog emlékü püspökünket, hogy státusunkat rendkívüli gyűlésbe hívja össze, mit is azóta az Urbán elhunyt főpásztor a legnagyobb készséggel tett, élete végső percében is bizonyosságát adván annak, hogy autonómiánkat becsüli, ahhoz ragaszkodik, és azt sértetlenül fen akarja tartani.

Ismeretes m. t. státusgyűlés, hogy az erdélyi róm. kat. státusnak, vagy mondjuk ma, hogy az erdélyi püspökök, megyei róm. kat. státusnak autonómiája alapszik az Aprob. P. I. t. 1. art. 31. a Leopold-féle diploma I. pontján, Ferenc királyunk 1792. évi május 26-án az országgyűléshez intézett levele 45. pontján, ő Felségének 1867. évi agasztus 19-én kelt legfelsőbb elhatározásán, a melyet Eötvös miniszter 896. eln. sz. alatt közölt, az 1868. évi XLIII. t. c. 14. §-án, Trefort miniszternek 1873. évi 1008. eln. sz. alatt kelt leiratán és még részben ő Felségének 1893. évi november 4-én kelt legfelsőbb elhatározásán, a mely 54061. minist. szám alatt adatott ki.

Ezekből eléggé látható, hogy az erdélyi róm. kat. egyház autonómiája törvényes alapokon nyugszik.

Elismerte autonómiánk jogos voltát ő cs. és apostoli kir. Felsége az által is, hogy a mikor 1887. évi március 22-én a congrua általános rendezésére kiadta legfelsőbb elhatározását, a 5. pont alatt megfontolandónak méltóztatik jelezni, hogy a congrua szabályozása Erdélyre is kiterjesztessék-e? mely esetben mellőzhetetlenül az erd. róm. kat. státus is meghallgatandó s az ottani különleges viszonyok is figyelembe veendő; és csakugyan státusunk a lelkesül congruát a minket megillető önkormányzat jog alapján is rendezte.

Tudni kell tehát, hogy nálunk az autonómia külön jog alapján törvényesen szervezve van és hogy az mióta élő organismus ösidőktől fogva működik, a melyről még magának a Pápának is van tudomása, a mit eléggé igazol ő szentiségének soha ki nem maradt válasza, a melyben gyűlésünkre áldását adja, valahányszor státusgyűléseinkből bódó-

latunk kifejezése mellett táviratilag ezt kérjük. Ez azonban azon intézkedés által, a mely eirendeli, hogy a magyarországi katolikus egyház autonómiáját szervező gyűlésbe a mi egyházmegyénkől is a képviselők az 1869. évi október hó 25-én jóváhagyott választási módozat szerint választassanak, figyelmen kívül hagyatik a mi reánk nézve sérelmes, mert nekünk, a kiknél az autonómia törvényes alapon már szervezve van, jogunk van képviselőinket a státusgyűlésből választani s őket onnan küldeni ki.

A külön jog az annak alapján keletkezett fejlődés és sajátlagos helyi viszonyok, a többféle tan- és nevelő intézetek és azok fenntartására szolgáló nagyrészt ingatlanokba helyezett vagyon szempontjából ma is arra utalnak bennünket, hogy státusunk külön autonómiáját önállóan fenntartsuk.

Midőn azonban ezen álláspontunkat kifejtjük és annak kifejezést adunk, meg vagyunk arról győződve, hogy nem akar a m. t. státusgyűlés mezeven elzárkózni az egyetemes egyház autonómikus mozgalmától.

Hiszen már negyedszázaddal ezelőtt 1873-ban, mikor státusunk mai alakban első gyűlést tartotta, feliratban kérte a vallás- és közoktatási minisztert, hogy az ország összes katolikusai várakozásának megfelelőleg a kat. önkormányzat életbeléptetését minél előbb eszközölje: a mit 1874-ben tartott gyűléséből ismételt. Legújában pedig mult 1896. évi rendes gyűléséből egyenesen ő Felségéhez folyamodott, bizalomteljesen kérve, hogy sokféle uralkodói gondjai között legelőszemből katolikus alattvalóinak között őhajátásáról megemlékezni és az országos magyar katolikus autonómiát hatalmas szavával legkegyelmesebben megteremtési méltóztassék.

Régi vágyódása valósult tehát meg, kérése nyert ki-elégítést státusunknak a magyarországi katolikus egyház autonómiáját szervező gyűlés összehívása által. Nemesak tehát, hogy el nem zárkoztatik státusunk az erre irányult mozgalmak elől, de sőt meg vagyunk győződve, hogy azokat a m. t. státusgyűlés üdvözli, azokkal rokonszenvez, melegen együttérez.

Az azonban egytuttal az az erős meggyőződésünk, hogy státusunk az országos katolikus önkormányzat szervezetébe csak úgy léphet be, ha a szervezésnél ősrégi jogainkra és sajátos viszonyainkra iskolai és vagyoni ügyeinkben kellő figyelem fordítatik, a mit annál inkább reménylünk is, mert fellegünk szerint a nagy általános szervezet mellett külön figyelem lesz fordítandó minden egyházmegye sajátos viszonyaira, ugy, hogy mindenik egyházmegyének meg legyen a maga helyi külön autonómiája, a miknek mintegy kifolyása kell hogy legyen a mindyájuk fölött álló egyetemes nagy autonómiai szervezet a maga feladatával. Mielőtt tehát státusunk nyilatkoznék, hogy meglévő autonómiájával az általános szervezetbe be megy-e? látnia kell, hogy minő lesz ezen szervezet és nyilatkozatát csak ahhoz képest teheti meg.

Az a feladata tehát ezen státusgyűlésnek, hogy az erdélyi római katolikus státus álláspontját az országos önkormányzati kongresszus irányában állapítsa meg és jelölje meg azon módozatokat és feltételeket, a melyek szerint az erdélyi róm. kath. státus autonómiáját az országos katolikus önkormányzat keretébe beilleszteni kívánja.

Ehez képest van szerencsénk a mélyen tisztelt státusgyűlésnek elfogadás végett következő pontozatokat előterjeszteni:

Mondja ki a státusgyűlés, hogy:

1. Sérelmesnek tartja, hogy a magyarországi katolikus egyház autonómiáját szervező gyűlésbe a képviselők választása autonómiai szervezetünk meghallgatása és hozzájárulása nélkül az erdélyi egyházmegyében is az 1869. évi október 25-én jóváhagyott választási módozat szerint rendeltetett el, holott nekünk a státusgyűlésből van jogunk képviselőinket kiküldeni.

2. Mindazonáltal akarván, hogy egyházmegyénk is az országos kongresszuson képviselve legyen, nem tesszük az

ellen kitogást, hogy ez alkalommal kivételesen a képviselők egyházmegyénkben is az említett módokat szerint választásának. Ebből azonban státusunk önkormányzati jogkörére és törvényes önállóságára nézve semminemű következtetést nem csak meg nem engedhetünk, de ragaszkodunk ama jogunkhoz, hogy státusunk tagjait s azok egyetemet képviselői törvényesen és kizárólag csupán mi, az önkormányzatilag szervezett státus van hivatva s ennél fogva a congresszuson az erdélyi egyházmegyéből ez alkalommal a fennebbiek szerint kivételképen megválasztott küldöttek részvételével a hozandó határozatok státusunk területén érvényesülnek csak úgy és annyiban fognak bírni, ha és a mennyiben státusunk szabályszerű módon közgyűlésileg elfogadja: éppen azért a küldöttektől megvárja, hogy a congresszuson már meglévő jogaink korlátozására avagy éppen esonkítására nyilatkozzanak ne tegyenek.

3. Positív törvényeken, hosszas joggyakorlaton és királyi rendelkezéseken nyugvó ősi autonómiánkhoz ragaszkodunk ugyan, s azt fel nem adjuk, de a magyarországi autonómikus mozgalmakat örömmel üdvözöljük és előre is készségünket nyilváníthatjuk, hogy a magyar egyetemes katolikus autonómia köteleikébe belépünk, ha sikerül olyan szervezett hozni létre, a melybe a mi autonómiánk eddig gyakorolt jogaink esorítása nélkül beilleszhető lesz.

4. Így meghatározott álláspontunkat az egybegyűlendő kongresszusnak az elnökölő bíbornok-hercegprímás úr ő Eminenciája útján átiratban inuen a státusgyűlésből tudomására adjuk.

Az előterjesztés tárgyalásába becsatlakozás előtt Jósika S. báró indítványozza, hogy az elnök úr fűgessze fel a gyűlést, és alakuljunk át értekezletté, hol a kérdést megvitatásuk, mert szükségesnek tartja, hogy e fontos kérdésben a gyűlés lehetőleg egyhangú határozatot hozzon; már pedig a gyűlés tagjainak (a helyi körülmények miatt nem jelenhétven meg Kólozsvárt a gyűlés előtt egy nappal) nem volt alkalmuk az előterjesztés és javaslat előleges tárgyalására.

Mintbogy ezt helyesléssel fogadták, a püspök úr kihirdeti, hogy a gyűlés értekezletté alakul s felkéri: a hallgatóságot a tereméből való eltávolításra. Ez megtörténvén, a kérdés a tárgy fontosságához illő részletes megvitatás alá került, melyben az igazgatótanácsai javaslatban foglaltak ellen felhozható *aggodalmaikat* Rudnyánszky József és Kiss Bálint hosszabb beszédek kiseretében adták elő.

Hozzá szölkak a kérdéshez Szentkereszty György báró, ki teljesen osztozik az igazgatótanácsai előterjesztés telfogadásában, Györfly Gyula, ki főleg azon vészes következményekre hívja fel a gyűlés figyelmét, melyek akkor állanak be, ha nem fejeznők ki teljesen az eddigi eljárás miatti aggodalminkat s nem fogadnók el az igt. előterjesztésének főleg 3-ik pontját. Absurdumnak mondja, hogy olyan képviselők legyenek — s lehetnének, ha ez előterjesztést el nem fogadnók — kik a státus szerveztével s szabályaival egészen ellentétes álláspontra helyezkedhetnének az országos autonómiai congresszuson; s mi a fő: hogy az egyetemes gyűlés ez esetben ránk nézve olyan kötelező határozatokat hozhatna, melyek eddig szerzett s törvények által elismert és biztosított jogainkat konfiskálnák.

Helyeslés közt fejtegeti, hogy a mi képviselőink kötelesek magukat az itt hozott határozatokhoz s eddigi szabályainkhoz szorosan tartani, fejtegeti, hogy a 4. pontban kifejeztetek nem az országos autonómia felállítására nézve folyó mozgalmak iránti bizalmatlanság jelei, hanem a 2. és 3-ik pont alattiak jól megfontolásával, kétségtelen bizonyítékai annak, hogy még a mostani ránk nézve sérelmes körülmények között is megelégszünk az egyszerű óvással, nem azt teszszük, mire jogunk volna, hogy merev ellenállást tanúsítsunk jogaink ignorálása miatt, de sőt támogatjuk, de egyszersmind kifejezzük azt is, hogy „a többség ránk nézve kötelező határozatokat nem hozhat, ha csak mi azokhoz hozzá nem járunk.”

Szól arról, hogy mit ért ő az autonómián, elfogadja az igazgatótanács előterjesztését.

Hozzá szölkak még Balás Endre dr. ki még élesebb hangot szeretne használni az igazgatótanács által javasolt óvásban, de ez idejüleg mégis elfogadhatónak tartja azt, továbbá Jósika Sámuel br., mire az értekezlet az előterjesztést *egyhanguilag* a magáéval teszi.

Igy a megállapodás megtörténvén, püspök úr a gyűlést megnyitja s felhívja Pál I. előadót az előterjesztés 4. pontjának újból való felolvasására.

Dr. Györfly Gyula főlöleslegesnek tartja a javaslati pontok újabb felolvasását és indítványozza, hogy az egyhangualag elfogadtassanak.

A közgyűlés zajos éljenzés közt egyértelműen hozzájárul az igazgatótanács javaslatához.

Gr. Majláth ily értelemben enuncialja a határozatot.

Pal István előadó most felolvassa a hercegprímás hoz intézendő feliratot, mely az igazgatótanács javaslatában foglaltakat tartalmazza.

A felirat szintén elfogadtatik.

Gr. Majláth, mielőtt bezárná a státusgyűlést, fölemli, hogy ő nála a gyűlés egyik előkelő tagja: dr. Györfly Gyula ellen az a vád emeltetett, hogy tagja egy budapesti szabadkőműves-páholynak, az Corvin-páholynak. Ezt fölemelve, a püspök alkalmat kíván adni Györflynek, hogy ezzel a váddal szemben tisztázhassa magát.

Györfly Gyula (szólni kíván.)

Sándor László főispán, mielőtt Györfly felszólalna, siet megjegyezni, hogy efféle személyes természetű ügyek voltaképen nem a közgyűlés elé valók. Kivételesen meghallgathatják ugyan Györfly választát, de ki kell fejezni, hogy ez a jövőre nézve precedensül nem szolgálhat. (Elnök helyeslés.)

Györfly Gyula kijelenti, hogy meggyőződése szerint e kérdés nem tartozik a gyűlés elé, s e szempontból nem érzi magát kötelezettnek a nyilatkozatra: és mégis köszönettel tartozik az elnök urnak azért, hogy alkalmat adott neki a nyilatkozatra, ha már személye ellen az áskálódás egész a püspöki székig is kiterjedt s kijelenti, hogy ő nem szabadkőműves, nem is volt az; az a Györfly Gy., a kiről említést tesznek Nagyvárad képviselője.

Gr. Majláth, megjegyezve, hogy ennek a személyes ügynek tárgyalása a jövőre precedens nem képezhet, azt indítványozza, hogy a státusgyűlésnek, különösen pedig az igazgatótanácsnak ne lehessen tagja az, a ki szabadkőműves.

A közgyűlés zajos helyeslés közt hozzájárul az indítványhoz.

Györfly Gyula javaslatára a státusgyűlés lelkes éljenzés közt melegen üdvözi az új püspököt.

Gr. Majláth köszöni a bizalmat és köszöni az elnöktársának: br. Jósika Sámuelnek távozását, a ki a messzi távolságból jött ide, hogy megossza vele az elnökség tisztét. (Elnök éljenzés.) A jegyzőkönyv hitelesítésével megbízván (Fünyál Henrik, Biró Béla és Dörgő Albert tagokat, a püspök d. u. 1/2 órakor a státusgyűlést bezárja, meghíván a tagokat barátságos ebédre.

Ezel a közgyűlés, az elnök lelkes éltetése közben, véget ért.

A nyergesi hősök emlékére.

Ez hát a hely, ez hát a szent tető,
Hol a szabadság vitt haláltusát,
Hol egy maroknyi üzött, csunka had
Titánerevel véde nőt, hazát?

Itt a kebel, itt a szent ihletés
Ugy teldobog és érez érzetet,
Melytől a holtak álma csendesül,
Mely tette gyűjt egy élő nemzetet.

Az Isten uja volt! Leverve már
A szent szabadság láncba öltözött;
A fecske, gólya fészket nem talál
Gyermekszikoltás, nőkönnyek között.
Kossuth Lajos, e harci óriás,
Vesztett hazáján sír, zokog, szalad,
A csónka hős honn vérzik, éheznek
S nincs ápolója, nincs kenyérfalat.

Csak egy erő, csak egy gát áll a még
Székelyszívekből rakva sziklaként,
Mely e gerincbe növe bátoran
A messze zúgó völgybe bétékent.
A muszka zúg ott, ádáz szolgahad,
Olés, enyészket írja útait,
A nőerényt orozva ejti meg,
A templomokra üszkötököt hajít.

Es törve tör e hegygerincre fel,
De áll Tuzson, áll a maroknyi had,
Az ágyu bög, a harci kiált sikolt,
A föld remeg, a lárma égbe hat.
Fegyverre székely! Kard, ki kardra most?
A hős a hegyről e szót zengi le,
Ma meghalunk, ma Spárta mi vagyunk
Es e hely lesz az új Thermopile! . . .

Es harc emészt, vad, mint a sorsbarag,
Mint óceán, ha sziklagátra tör,
A hegy megindul: jaj, nyögés, halál,
Az iszonyat maga holtá gyötöri . . .
Piros patakba foly a hantí vér
Piros patakba ful ezer kozák,
S halál nyögés közt, vad szitkok között
Nemünkét és önsorsuk átkozák.

Mi ad erőt, hogy a köszáli sas
Mégvédje fészket, míg egy tolla tart?
Mi ad erőt, hogy emberáradat
Megtörni nem tud székelyt és magyart?
E szent hazának földje, halmai,
A délibáb, a Tatra szülte meg
Ezt az erős, ezt a vitézi fajt,
Mely győzni, halni tud, de nem remeg.

Hiába mind! A szív legyen acél,
A kar legyen lesújtó égi lang,—
Leonidas elvérezik, de győz,
Győz Ephialtes, a candar, bitang.
Ha árulás esel ügyed meglopá,
Ha sors, ha Isten, minden ellened,
Herostratest megőrzi a mese,
Neked buknod kell, győzni nem lehet.

Nem győzhetél te ősi szittyafaj
Bitang, bazátlan áruló miatt;
Eladva kardod, véred, mindened,
A szörnőd áradat visz, űz, ragad.

Nem győzhetél, de tetted fenn marad
Es áll neved időtlen évekig,
Míg itt az echo székelyszóra kél,
A míg csak e hegy éggel mérkezik.

A hír aranyos szárnya hordja szét,
Kinek végsorsa becsület vala. —
A dajka róla sző bimes mesét,
A pásztoroknak róla zeng dala.
Fegyverbeesület, székelybüszkeség,
Világító nap a dertült egen,
Jöhet ború, jöhet véráradat,
Hozzád méltatlan e faj nem leszen!

Es te hegy és te zöldelő virány.
Őrizd örökre, a hős csontokat,
Hogy béke, áldás, nyugalom között
Pihenjenek szép, szende álmokat.
S te Isten, a ki fenn uralkodol,
Bocsásd e népre jobb jövő korát.
Adj honszerelmet adj acélszívet,
Hogy élve, halva áldjuk a bazát!

Bálinth György.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az erd. r. k. státus középiskolái.

A brassói r. k. főgymnasiumnak 1896/7. tanévi Értesítőjét Vargyasi Ferenc igazgató szerkesztette. A bevezető értekezést Bordeaux Arpád tanárnak „A római municípiumok politikai szervezete“ c. nagy gonddal írott tanulmánya alkotja. (5—60. ll.)

A gymnasium tanári kara 14 tagból áll; ezek közül 12 rendes, 2 helyettes. A tanári kar ez évben két új erővel gyarapodott, u. m. Gyergyai Dezsővel, a ki a class. philologiai tanszéket tölti be és Bordeaux Arpáddal, ki a latin és történelem helyettes tanára lett. — A tanév a rendes körülmények között vette kezdetét; a tanítás menetét semmi zavaró körülmény nem gátolta. A tanítás az intézetnél télenyáron 7 órákor kezdődött és az alsóbb osztályokban négyszer egy héten 7—11-ig tartott, kétszer meg 7—12-ig, a felsőbb osztályokban négyszer volt hetenkint 7—12-ig előadás, kétszer pedig 7—11-ig, az ezenkívül megmaradó órák azon délutánokon tartottak meg, melyeknek délelőtti csak 11-ig volt elfoglalva. Itt azonban nem mellőzhetünk el egy észrevételt; azt hisszük, hogy az 5 óra hosszút folyó tanítás nemcsak a tanuló figyelmét és erejét fárasztja ki rendkívül, hanem még a tanárt is szertőlött kimerítette. Nem képzelhetjük, milyen lehet a tanuló figyelme az ötödik órában!

Az ifjúság háromszor tartott iskolai ünnepet: november 5-én, Sz. Imre napján, márc. 15-én és végre máj. 23-án nyilvános előadást rendeztek az ifjúsági segítő alap javára. Kivált ez utóbbinak nagy sikeréről a brassói lapok is elismerőleg nyilatkoztak (az Értesítő szerint.) Megemlítendőnek tartjuk azt a szép szokást is, hogy az év bezárását szintén megünnepelik, a mikor egy a gymnasiumot végző ifjú búcsu-beszédet is tartott. Úgy látszik, a közönség is érdeklődik az ifjúság ezen elismerést érdemlő mozgalmi iránt; ugyanis az előkelőbb egyéniségek mindannyiszor részt vettek az ünnepben, sőt néhányan egy pár forinttal hozzá is járultak a szorgalmasabb tanulók megjutalmazásához.

Az iskolának négy alapja van, u. m. jntalmi alapja

(318.50 frt.), gymnasiumi zászlóalapja (30 frt.) önképzőköri alapja (231.48 frt), ifjúsági segítő alapja (409.01 frt.) — Osztódíjat 5 tanuló élvezett 537 frt összegben; jutalmat 22 tanuló nyert; 27 tanuló a tandíj egész vagy félösszegének fizetésétől volt felmentve s ezen a révén 332.50 frt. segítségével részesültek.

A brassói r. k. főgymnasium tanulóinak összes száma a múlt tanévben 171, év végén 168 volt. Elnélfogva az intézet a kevésbé népes iskolák közé tartozik, melyben az oktatás eredménye kedvezőbb, a tanár munkássága hatékonyabb lehet. A 168 tanulóból a táblázatos kimutatások szerint haladó volt 76.19%, javító vizsgálatot 10.12% tehet, 11.31%-nak ismételnie kell, 0.6% végleg elutasított. Az érettségi vizsgálaton 12 jelentkezőből 1 jelesen, 2 jól, 5 egyszerűen érett, 4-et 2 óra visszatartottak; ezért az iskola munkásságának eredményét kielégítőnek tekinthetjük.

A *csikószőlői r. k. főgymnasium* Ertesítőjét Bándi Vazul igazgató adta ki. Az értekezést Balló István írta. Lehető rövid ismertetését akarjuk nyújtani az erd. kat. középiskolák értesítőinek, épen azért nem terjeszkedhetünk ki a nagy gonddal írt értekezés bírálatára; részünkről mindazonáltal kedves kötelesség biztatni a fiatal író, hogy hálás téren próbálta meg erejét, a melyben lankadatlan törekvéssel szép sikereket érhet el.

Az intézet tanári kara 14 tagból állott, kik egy okleveles helyettes tanárnak kivételével mindnyájan rendesek. Ezeikről a rendkívüli tárgyak tanítására egy reudes tanító is volt alkalmazva.

A tanítás rendes menethen folyt. Hivatalos látogatást tett a gymnasiumnál Pál István, mint az igazgatótanács megbízottja és Kuncz Elek tankerületi főigazgató.

Az ifjúság Sz. Katalinnak, az intézet védőszentjének ünnepet színi előadással ülte meg; hasonlólag megülte a fi-nővelő is Sz. Mihály napját. Ez év bezárása itt is díszesebb lefolyású volt. Ezenkívül az önképzőkör három nyilvános gyűlést rendezett u. m. okt. 6-án, febr. 7-én (a Toldi megjelenésének félézados ünnepén) és márc. 15-én.

A csikószőlői gymnasium tanulóinak száma néhány év óta majdnem megkétszereződött. Ezt az örömdetes fejlődést az intézet rendkívüli kedvező viszonyainak köszönheti. Ismeretes olvasóink előtt az a nemes és eléggé nem dicsérhető pártfogás, melyben Csikó megye középiskoláját részesíti. A múlt tanévben történt az a nevezetes mozzanat, hogy 50000 frtot szavazott meg az iskolának a megye székhelyére leendő áttelepítésére. Az 1896/7 iskolai évben is megadta nevelő alapjából a reudes segélyeket. Különösen azt kell felemlítenünk, hogy a rubázati alaplóból 50 és lőbeszerző alaplóból 47 ifjút segített 5—50 frtig terjedő összeggel. Ezen kívül 6 tanuló kézi ösztödíjat élvezett; 54 a fi-nővelő intézetben mint köz- vagy magánalapítványos nyert ellátást. A tandíj egész összegének fizetése alól 17 tanuló, felének fizetése alól 26 tanuló volt felmentve. Ez adatok alapján bátran elmondhatjuk, hogy az egész országban nincs egyetlen középiskola sem, melynél a tanulóik kedvezőbb feltételek mellett folytathatnák tanulmányaikat. Méltán lehet és kell is többet várni egy ilyen iskola tanítványaitól.

Különbön az Ertesítő soraiból az ki is látszik, hogy az ifjúság viselkedésével meg vannak tanítóik elégedve. „Az ifjúság vallásos élete buzgó, erkölcsi viselete megfelelő volt, mihez hozzájárult a tanárok jó példáján kívül az, hogy e faluhelyen bírányzik az ifjúság erkölcsének megmetyézésére szolgáló alkalom.” (Ert. 114. l.) Kár volna tehát csupán ebből a szempontból is olyannyira kívánczozni Szeredába csak azért, mivel város!

A kedvező körülményeknek megfelelőleg nagyon sikerresnek látszik a tanítás eredménye is. Bár mindent nem akarunk a kedvező körülmények javára számítani, hanem készséggel elismerjük a kipróbált tanári kar fáradságtalan munkásságát is.

Az év elején beiratkozott 359 tanulóból év végéig 338 maradt. Ezekből csupán 8%-nak kell javító vizsgálatot

tennie, 82.9% meg ismétléste utasított. Hasonlóképen jól sikerültnek mondhatjuk az érettségi vizsgálatot, ugyanis 28 jelentkező tanulóból csak kettőt kellett visszatartítani, három javító vizsgálatot tehet, a többiek (23) sikerrel tették le a vizsgálatot.

Meg kell említenem, hogy a tanári testület a tanulók szellemi látókörének szélesítése végett „Kiránduló Egyesületet” alapított, melyet jelenleg Csató János vezet. A fiatal egyesület már 191 frt vagyonnal rendelkezik; a múlt iskolai évben 31 tanuló az előöknek és Pál Gábor tanárnak vezetése alatt Brassóba három napos kirándulást tett.

A kép, melyet ezen adatok alapján a szemlélő a somlyai gymnasiumról nyer, általában kedvező. Vajha fejlődését ezután se akadályozná semmi bátramardás.

(Folyt.)

— a.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Püspök urunk ó méltósága** f. hó 9-én reggel indult el kíséretével együtt székhelyéről Kolozsvárra, hová d. e. 11 óra körül érkezett meg.

A vasúti pályaháznál a püspök ur fogadására megjelentek: az egyházközség egyházi és világi képviselői, a státus igazgató-tanácsának tagjai teljes számmal, a város, a vármegye, a kir. tábla és a törvényszék képviselői, a róm. kat. iskolák tautestületei, az ipartestület küldöttjei, s a tanítóképző igazgatósága stb.

A egyházközség nevében dr. Szamosi János üdvözölte lelkes szavakkal a fiatal főpásztort. Gr. Majláth püspök válaszában megköszönte a szíves fogadtatást s kijelentette, hogy örömmel jött Kolozsvárra, szűkebb értelemben vett hazánkba a metropoliséba. De ezenkívül Kolozsvár egyike az erdélyi részek legtekintélyesebb egyházközségeinek és a püspök szereti hinni, hogy egyike a legbuzgóbbaknak is. Biztosítja az egyházközséget, hogy főpásztort gondoskodásának mindenkor kiváló tárgyát fogja képezni a kolozsvári egyházközségnek és a városnak — hazánk e gyöngyének — felvirágoztatása.

A püspök beszédére ismét fölzugott az éljen. Az éljenzés csillapulta után Albach Géza polgármester a város nevében mondott üdvözlő beszédet, mit a püspök nagyon szívélyesen megköszönt.

A státus igazgató-tanácsa részéről dr. Finály Henrik üdvözölte a főpásztort, mint a státus új egyházi elnökét. A püspök azt válaszolta:

— Nemesak elnök, hanem dolgozó napszámos akarok lenni.

Ezután kezét szorított gr. Béli Akos főispánnal és hosszasan beszélgetett Pál István t. kanonokkal és Albach polgármesterrel.

Az üdvözlések után a püspök a küldöttségtől kísérv kiment a pályaházból és gr. Béli Akos főispánnal és Pál István t. kanonokkal együtt kocsiba szálltak és megindult a hosszú kocsisor a főtéri templom felé.

A templom bejáratánál Bíró Béla apátplébános fényes segédlettel fogadta a püspököt és üdvözlő beszédet intézett a főpásztorhoz, melyre gróf Majláth válaszolt, Isten áldását kérve az egyházmegyére és a kolozsvári egyházközségre.

A beszédek elhangzása után átnyújtotta Bíró Béla apátplébános a püspöknek az egyház rózsákkal ékített kulcsait, melyeket gróf Majláth jelképes érintéssel átvett, aztán a „Légy üdvözölve ki az Ur nevében jössz” jelmonddal díszített portálán a templomba tértek be.

Bíró Béla oratiót mondott a kolozsvári dalkör énekének közreműködése mellett, melyet a püspök ajátatosan imádkozva hallgatott végig, aztán ismét a papság kíséretében átment lakására, a plebánia épületébe, hol már számos küldöttség várta.

Elsőnek Kolozsvár városa tisztelgett Albach polgármes-

ter, aztán a róm. kat. státus igazgatótanácsa dr. Finály Henrik egyet. tan. vezetése mellett. A papságot és az egyházközséget Bíró Béla apátplebános vezette. Ezután a kir. tábla és tanítótestület tisztelgése jött sorra.

Gróf Majláth püspök ur a délutánt munkával töltötte; ugyanis az igazgatótanács tagjaival konferált a státusgyűlés elé kerülő ügyben.

A státusgyűlés, melynek lefolyását lapunk első részében adtuk, bevégeztével a püspök ur a „Központi szálloda“ dísztermébe barátságos ebédre hívta meg a gyűlés tagjait és több notabilitást. Az ebédén 90-en vettek részt. Fel kell említenünk, hogy az ebéd alatt, mely a hosszú menü dacára rövid idő alatt véget ért, a püspök ur ó méltóságának kivánságára egy dikcio sem volt s épen ezért érezték magukat a meghívottak egészen feszteleltül s oszlott szét az illusztris társaság a legkedélyesebb hangulatban.

— **Püspök arunk ó méltósága** a kolozsvári státusgyűlésről f. hó 12-én a d. e. gyorsnappal érkezett vissza székhelyére. Nagy-Boldogasszony ünnepén ó méltósága fog az ünnepi szt. misén pontifikálni és ennek végeztével szt. beszédet tartani. Már az nap este Budapestre utazik, hogy a főrendiháznak f. hó 16-án tartandó ülésén részt vegyen s egyéb fontos ügyeit elintézzze. Ertesztésünk szerint f. hó 20-a körül fog székvárosába visszatérni.

— **Papszentelés.** Püspök arunk ó méltósága f. hó 28-án Fr. Bálint Benedek szt. ferenc-rendi szerzetest diakonussá, f. hó 30-án ugyancsak őt, Noszko Béla és Hussek Gyula erdély-egyházmegyei diakonusokat áldozó-papokká fogja felszentelni.

— **A papi lelki szt. gyakorlatokra.** Vonatkozólag usgós és ft. Steiniczter Ede t. kanonok és papuevelő-intézeti lelki-igazgató úr ezennel közhírré teszi, hogy habár a szt. gyakorlatokra egyházmegyénk papjai közül szép számban jelentkeztek, mégis a jelentkezés terminusát f. hó 20-ig hosszabbítja meg. A 20-án túl jelentkezők figyelembe nem vehetők, mivel akkorra már az elszállásolással, élelmezéssel rendben kell lenni. Ezen értesítés a központi papságnak is szél.

— **Autonómiai képviselővé** Székely-Keresztúrt az augusztus hó 8-án tartott gyűlésen egyhangúlag Ugyon Gábor választották meg.

— **Alapítványt nyertek** a f. hó 11-én tartott igazgató-tanácsi ülésen, melyen püspök arunk ó méltósága előnközt. a következők: *a magyarszebeni Teréz-árvaházba* Bálya József, Dávid Gyula, Demény József, Dikai József, br. Diószegi Béla, Finta Ferenc, Kászóni Dénes, Keresztes József, Lengyel János, Libl Antal, Magyar József, Mancza Odón, Miálovits Viktor, Nagy Dénes, Pozsoni Ferenc, Repede Viktor és Török Zoltán, — továbbá *Gyulai Gabriella, Lázár Gabriella és Vajna Leontin*, — *a kolozsvári finővelő-intézetbe*: egyetemi tanfolyamra Fiedler Károly, Márton Albert és Medgyesi Ferenc, — *gymnas. tanfolyamra* Albert Andor, Horvath József, Krieh Arnold, Lászlófi Béla, Márton István, Pal Gábor, Ruzska István, Tauffer Lajos és Vas Zoltán; *a csik-somlyói finővelő-intézetbe* Beke Miklós, Bors István, Potyó Antal, Sánta Benjámin, Szabó Dénes és Szóts Albert, *a gyulafehérvári finővelő-intézetbe* Bokor Ferenc és Mihály Lajos; *a székely-udvarhelyi finővelő-intézetbe* Brassói Imre, Fülöp Béla, Jánosi Béla, Lakatos Gáspár és Márton Lajos; *a marosvásárhelyi finővelő-intézetbe* Boga Lajos s végül *a kantai finővelő-intézetbe* Beke Ferenc, Boreza Gergely, Finta Győző, Gál Dániel, Gáspár Béla, Gyergyai Béla, Jancsó Béla, Jenáki Ferenc, Lázár Gergely, Király János, Pap Árpád és Veress György.

— **A nyergesi honvédelmi felavatása.** Aug. 8-án Csikvármegye közönsége és sok messzünnen jött lelkes

hazafi igen szép hazafias ünnepségnek volt tanuja és részese, mely a Nyergestetőn folyt le, kapcsolatosan a „nyergesi honvédelmi“ felavatásával. Az érdeklődő közönség kedvéért röviden elmondjuk az ünnepség előzményeit és lefolyását. 1849 augusztus 1-én Alesik és Kászón vízvázlatóján az ugynevezett Nyergestetőn állotta útját Tuzson János honvéderőgy mintegy 800 emberével a Háromszék felől Csikba özönlő muszkaáradatnak. Az aránytalan és a miénk részéről oroszlan erővel vívott csata reggeli 6 órától 11 óráig tartott. A székely vitézség, a kedvező hely és a szabadságharcnak csak nem utolsó erőmegfeszítése esodákat mívelt. Az óriási kozákság többszörös rohama kudarcot vallott, míg végre egy kászóni Tima nevezetű hitvány aruló útát mutatott a hegyek között a muszkanak. A székely honvédek eként két tűz közé jutván, menekülni voltak kénytelenek s karjuk erejével menekülés közben is szünet nélkül vágták az ellenséget. E harcban so; vitéz székely elesett s egy részük ott pihen három közös sírban a Nyergestetőn. Most a bukaresti hazafias székelyek mintegy millenárius ajándékol körméletet készítettek az elesett hősöknek. Ennek történetét felavatása ünnepét 8-án, a következő program szerint:

A nyergestetői honvédelmi felavatásának ünnepélye Mikó Bálint Csikmegye főispánja védnöksége alatt 1897. aug. 8-án. 1. D. e. 10 órakor tábori szent mise a helyszínen: végzi ftdő Veress Antal u.-kászóni alesperes-plebános. Szent mise alatt az alesiki tanítói kar énekel. 2. Énekel a tanítói kar. 3. Megnyitó beszéd s az emlékek leleplezése, tartja Benedek István a honvéd-egyesület elnöke. 4. Alkalmi költemény. 5. Emlék-beszéd, tartja Koós Ferenc kir. tanácsos, nyug. tanfelügyelő. 6. Énekel a tanítói kar. 7. Záró beszéd, tartja Becze Antal csikmegyei alispán, akadályoztatás esetében Mihály Ferenc megyei főjegyző fogja tartani. 8. Induló, játsza a zenekar.

Az ünnepség lefolyásáról röviden megjegyezzük, hogy az minden tekintetben impozáns vala. Szt. mise alatt az alesiki kántortanítói kar B a k a János derék karmester és sztmartoni kántor vezetése alatt következő darabokat adta elő: *Mária, Mária hajnali szép csillag, szövege P á j e r Antaltól, dallama B a k a Jánostól; Jöjjetek angyalok!* ösrégi ének. Solo énekek az összegyűlt néppel együtt: *Ald meg országunkat és Boldog asszony anyánk!* Az ünnepélyen négyes hangra elénekelték a Himnust és a Szózatot. A derék tanítói kart és a jó öreg karmestert igazi dicséret és tisztelőlet illeti meg, hogy fáradságot nem kímélve, ily nemes művészettel emelték az isteni tiszteletet és ünnepi hangulatot. B e n e d e k István csikmegyei honvédegyesületi elnök hazafias érzéstől duzzadó beszédben nyitotta meg az ünnepet és a székelység hőöolatát kifejezvé az elesett hősök iránt, levétette a lepelt az emlékköről, mire 5—6 ezer ajakról hangzott el a kegyelet kiáltása, Erre T a m a s Imre tsnádi tanító cseugó hangon szónoki hévvel és nagyszerű alakítással szahalta el B á l i n t h György gyulafehérvári tanárnak ünnepi ódját, mely az ünneplő közönséget valósággal elragadta és szünni nem akaró tapsolásra indította. (Az alkalmi ódát jelen számunkban közöljük. Szerk.)

K o o s Ferenc nyugalmazott tanfelügyelő szabad előadást tartott a nagy napokról s végül B e c z e Antal csikmegyei alispán szokott energikus beszédével fejezte be az ünnepélyt. Később a helyszínen társas ebéd és népies mulatozás következett. A felköszöntőkben főképen a bukaresti székelyeket éltették, kiktől az eszme és kivétel eredet, aztán a nap hőseit, a jelenlévő agg T u z s o n Jánost, az ünneprendező bizottságot stb. Kiemeljük, hogy az alesiki papság áldozatra készségével s ünnepi, mondhatnám tüntetészertü megjelenésével ezuttal is hangadó szerepet vitt. Utolsó szavunk, hogy a felavatott emlékkő, mint Becze Antal alispán kívánta, legyen a hazaszeretnek oltárköve, melynél a székelyfaj őseinek áldozni soha meg ne szünnék!

Kiadja: Az erdélyi róm. kat. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálint György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Agoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.